

ՁԼՄ-ՆԵՐԻ ԷԹԻԿԱՅԻ ԴԻՏՈՐԴ ՄԱՐՄՆԻ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ՝

Հանրային հեռուստաընկերության «Լուրերի» մայիսի 24-ի եւ հունիսի 6-ի թողարկումներում հեռարձակված և հեռուստաընկերության կայքում և սոցցանցային ալիքներում հրապարակված 2 ռեպորտաժների վերաբերյալ.

Հայաստանի ՁԼՄ-ների էթիկայի Դիտորդ մարմինը, քննելով «Արցախ միության» դիմումը Հանրային հեռուստաընկերության «Լուրերի» մայիսի 24-ի եւ հունիսի 6-ի թողարկումներում հեռարձակված եւ հեռուստաընկերության կայքում եւ սոցցանցային ալիքներում հրապարակված 2 ռեպորտաժների վերաբերյալ, ուսումնասիրելով «Լուրերի» սոցցանցային պաշտոնական ալիքում հրապարակված այդ ռեպորտաժների արձագանքները, Հիմք ընդունելով սույն եզրակացության «Բ» բաժնում մեջբերված իրավական եւ էթիկական նորմերը, նաեւ համապատասխան ուղեցույցերը՝ **արձանագրում է, որ**

• Հանրային հեռուստաընկերության «Լուրերում» մայիսի 24-ին հեռարձակված «Նյութապես շահագրգռել են, որ մայիսի 26-ի հավաքին մասնակցեն» վերնագրով տեղեկատվությունը Քննչական կոմիտեի տարածած պաշտոնական հաղորդագրության գրեթե բառացի վերարտադրությունն է: Հաղորդագրությունը ՔԿ-ն տարածել է «Քննչական կոմիտեի մասին» օրենքի 8-րդ հոդվածի 1-ին մասի խախտումով՝ չապահովելով նախաքննության գաղտնիությունը, ինչպես նաեւ պետական կամ օրենքով պաշտպանվող այլ գաղտնիքները, տվյալ դեպքում՝ առանց փոփոխելու վերարտադրել է հեռախոսով զրուցող անձանց ձայնը, որն անձնական տվյալ է եւ պաշտպանված է «Անձնական տվյալների պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքով:

Թեեւ այս իմաստով Հանրային հեռուստաընկերությունը «Զանգվածային լրատվության մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն համարվում է «բառացի կամ բարեխիղճ վերարտադրող», այդուհանդերձ, լրատվամիջոցը օրենքի տառին հետեւելուց բացի պարտավորություն է ստանձնել հետեւել լրատվամիջոցների էթիկայի Կանոնագրով սահմանված նորմերին, առավել եւս, որ բավարար տեխնիկական միջոցներ ունի՝ ձայնը փոխելու եւ անձանաչելի դարձնելու համար: Չանելով դա եւ նույնությամբ հեռարձակելով ՔԿ հաղորդագրությունը՝ Հանրային հեռուստաընկերությունը խախտել է էթիկայի Կանոնագրի 4.1. կետը՝ «Պաշտպանել մարդկանց մասնավոր կյանքի անձեռնմխելիության իրավունքը...»:

Այս առումով **ԴՄ-ն շեշտում է, որ**

• Պետական կառույցների տարածած տեղեկատվական նյութերը կարող են պարունակել լրագրողական էթիկայի սկզբունքերին հակասող բովանդակություն: ԴՄ-ն պետական մարմնի գործողություններին համապատասխան գնահատական տալու իրավասություն չունի, սակայն կարող է գնահատել լրատվամիջոցի կողմից այդպիսի բովանդակության ուղղակի տարածման համապատասխանությունը էթիկայի նորմերին: Էթիկական լրատվություն տարածելու պարտավորություն ստանձնած լրատվամիջոցները, այդ թվում եւ հատկապես՝ Հանրային հեռուստաընկերությունը, պետք է զգուշավորություն ցուցաբերեն պաշտոնական տեքստերը վերարտադրելիս:

• ՔԿ հաղորդագրությունն առանց խմբագրման հեռարձակելով՝ Հանրային հեռուստաընկերությունը խախտել է նաեւ Կանոնագրի 5.1 կետն այն իմաստով, որ նպաստել է բացասական վերաբերմունքի ձեւավորմանը քաղաքական որոշակի հայացքներ ունեցող խմբի նկատմամբ, ընդ որում, անհարկի շեշտվել է ենթադրյալ հանցագործության մասնակիցների արցախյան ծագումը՝ օգտագործելով համատեքստում որոշակի բացասական երանգավորում ստացող «ղարաբաղիներ» բառը՝ այդպիսով արմատավորելով բացասական կարծրատիպեր

արցախյան ծագմամբ անձանց հանդեպ եւ ավելի խոցելի վիճակի մեջ դնելով նրանց:

• Վերոշարադրյալը հաստատվում է հատկապես ռեպորտաժի ֆեյսբուքյան հրապարակման ու դրա տակ եղած մեկնաբանությունների ուսումնասիրությամբ, որը ցույց է տալիս, որ Ֆեյսբուք սոցիալական ցանցում 42 հազար դիտում հավաքած տեսանյութը հիմնականում բացասական արձագանքներ է առաջացրել, ինչն արտահայտվել է արցախցիների հանդեպ բազմաթիվ բացասական, հաճախ՝ ագրեսիվ եւ ատելության խոսք պարունակող մեկնաբանություններով:
• Այսպիսով՝ Հանրային հեռուստաընկերությունը խախտել է նաեւ Կանոնագրի 3.5.6. կետը եւ չի մողերացրել լրատվամիջոցի սոցցանցային էջերի մեկնաբանությունները, չի հեռացրել ատելության խոսք, բռնություն եւ օրենքով արգելված այլ գործողություններ քարոզող, ակնհայտ վիրավորանք պարունակող գրառումները:¹

• Նույնությամբ վերահեռարձակելով ՔԿ հաղորդագրությունը ՌԴ ռուբլու թղթադրամների պատկերի ուղեկցությամբ՝ այն դեպքում, երբ ձայնագրության մեջ խոսքը ՀՀ դրամի մասին է, Հանրային հեռուստատեսությունը խախտել է Էթիկայի կանոնագրի 1.6 կետի պահանջը՝ «Ձգտել, որ հաղորդագրությունները, լուսանկարային, տեսագրված ու ձայնագրված նյութերը համապատասխանեն իրականությանը...»:

• Դիտորդ մարմինը գնահատում է փաստը, որ խնդրո առարկա մյուս՝ հունիսի 6-ի «Գներն ընկնում են. միտինգին մասնակցելու համար՝ 5 հազար դրամ» վերնագրով ռեպորտաժի կապակցությամբ «Լուրերի» խմբագրությունն ընդունել է սեփական սխալն ու հաջորդիվ ներողություն է հայցել: ԴՄ-ն հույս է հայտնում, որ արցախցիների կամ ցանկացած այլ խմբի հանդեպ կանխակալ վերաբերմունք արտահայտող նման սայթաքումներ հետագայում տեղ չեն գտնի Հանրային հեռուստատեսության էթերում:

• Ընդամին, հունիսի 6-ի ռեպորտաժի վերաբերյալ եւս, ԴՄ-ն արձանագրում է խտրական եւ ատելության խոսք պարունակող սոցցանցային մեկնաբանությունները մողերացնելու պահանջների խախտում:

• Դիտորդ մարմինը տարակուսելի է համարում Հանրային հեռարձակողի կողմից ԴՄ նամակին միայն 51 օր հետո պատասխանելու հանգամանքը՝ հույս հայտնելով, որ ԶԼՄ-ների Ինքնակարգավորման նախաձեռնության անդամի կարգավիճակից բխող համագործակցության պատրաստակամությունը հետագայում ավելի հստակ տեսանելի կլինի: Այս առումով, թեեւ դիմումատու Արտակ Բեգլարյանն ինքը նպատակահարմար չի գտել խնդիրը քննարկել անմիջապես լրատվամիջոցի հետ, Հանրային հեռուստաընկերությունն իր կարգավիճակի բերումով ունեցել է բավարար հնարավորություն եւ ժամանակ՝ կապվելու բողոքի հեղինակի հետ, մանավանդ, որ դիմումատուն ԼՂՀ նախկին ՄԻՊ-ն է եւ պետնախարարը, որը արցախցիների բռնի տեղահանությունից հետո էլ շարունակում է զբաղվել համայնքի խնդիրներով: Հանրայինի տնօրինությունն, ըստ այդմ, կարող էր փորձել վեճը լուծել անմիջապես, առանց երրորդ կողմի միջամտության: Տեղեկատվական թնջուկի այդպիսի հանգուցալուծումը կողջունվեր

Դիտորդ մարմնի կողմից:

Դիտորդ մարմինը հիշեցնում է, որ Կանոնագիրը ստորագրած լրատվամիջոցները (այդ թվում՝ Հանրային հեռուստատեսությունը) ընդունում են ԴՄ իրավասությունը՝ քննելու իրենց

¹ Դիտորդ մարմինը պահպանել է արցախցիների (եւ ոչ միայն նրանց) հանդեպ բացասական մեկնաբանությունների հղումներն ու լուսապատճենները: Դրանք սույն Եզրակացության մեջ ակտիվ հղումով չեն մեջբերվում՝ ատելության խոսքն ավելորդ անգամ չտարածելու նկատառումով:

գործողությունների ու հրապարակումների համապատասխանությունն այդ Կանոնագրի դրույթներին, եւ պատրաստակամություն են հայտնում Դիտորդ մարմնի եզրակացության խախտմանը վերաբերող հատվածներն առանց մեկնաբանությունների հրապարակել իրենց լրատվամիջոցներում եւ այդ մասին տեղեկացնել ԴՄ-ին՝ կցելով հրապարակման հղումը:

Ընդունվել է 2024 թ. օգոստոսի 26-ին, ԶԼՄ-ների էթիկայի Դիտորդ մարմնի հետեւյալ կազմով՝

Գնել ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

«Նյումեզ» հրատարակչության գլխավոր խմբագիր

Բորիս ՆԱՎԱՍԱՐԴՅԱՆ

Երեւանի մամուլի ակումբի պատվավոր նախագահ

Դավիթ ԱԼԱՎԵՐԴՅԱՆ

«Մեդիամաքս» լրատվական գործակալության գլխավոր խմբագիր

Վիգեն ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Երեւանի մամուլի ակումբի մասնագիտական էթիկայի

հանձնաժողովի նախագահ

Արսեն ԽԱՌԱՏՅԱՆ

«Ալիք Մեդիա» լրատվական-վերլուծական կայքի հիմնադիր

Կարինե ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

«Ռեզիդնս TV» կայքի տնօրեն

Նարինե ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Վանաձորի «Լոռի» ՀՀ գործադիր տնօրեն

ԱՐԱ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Իրավաբան

Աշոտ ՄԵԼԻՔՅԱՆ

Խոսքի ազատության պաշտպանության կոմիտեի նախագահ

Անժելա ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

Արմավիրի «ԱԼՏ» հեռուստաընկերության խմբագիր

ԶԼՄ-ների էթիկայի Դիտորդ մարմինը ձևավորել են ինքնակարգավորման նախաձեռնությանը միացած լրատվամիջոցները, որոնք այս պահին 83-ն են: ԴՄ-ն ղեկավարվում է Հայաստանի լրատվամիջոցների եւ լրագրողների էթիկական սկզբունքների Կանոնագրով, որն ընդունվել է 2007 թվականի մարտի 10-ին, վերախմբագրվել՝ ինքնակարգավորման նախաձեռնության համաժողովում, 2024 թվականի մայիսի 18-ին: